

i^{ek} i^{okl} h efgyk dgkfu; k^a ea ukjh fo'e' k^z

bz oj fl g I kxoky

, d kfl , V i kQd j %fgUnh% ch-, -vkj-turkd^{klyst}] d^{ly} ftyk dFky] gfj; k. kk A

saaralla : thou , d l knk l k d^{ly} okl gh rk g^s , dne l kQ vkl eku dh rjgl ij tc 'kke ds oDr bl vkl eku ij rjg&rjg ds j^x mrjrs g^s t^g s l ^ugjk yky] uhyk] l On rks fdruk vPNk yxrk g^s A eu djrk g^s ml s cl ml s rdr^s jgjk fugkjrs jgks A fon^s k e^s cl h efgyk dFkdkjk dh dgkfu; k^w Hkh e^{ps}, d h gh yxh A l^{pk}"k^z v^{ly} i^f jor^u dk b^{ll} kuh nLrkost g^s ; g dgkfu; k^w A eu ds ulg^s ulg^s n^h[k&l d^q] Nkjh&Nkjh detlkfj; k^a dk ys[kk&tkskk A ; gh dF; dks i Hkko'kkyh cukrk g^s A /ke^z dk vkradokn^h # [k] i f^ookj dk fo?kVU ukjh LokrU; dh yyd] eu dk V^Wki u l H; v^{ly} v^l H; l ekt dk Li "V pgjk ; g l kjs ds l kjs V^Ws dk^{ly} ds V^WM^h l s yx^l ftl s tkM^h l s ijs l ekt] l H; rk v^{ly} b^{ll} ku dk # i l keus v^l tkrk g^s A

i^{trkouk} %

bu dgkfu; k^a e^s Hkkjrh; rk dk v^l j] f^j rk^s dh d^{key} Hkkou, k^w g^s A i^{ek} fu"bk dh i k j n' k^z Nfo viuh i^{jh} pkgr v^{ly} rdk^s ds l kfk fojkteku g^s A u; s nl^g dh p^{uk}r; k^l l kft'k dh x^u/k rFkk vius dks b^{ek}unkj fl) d^{ju}s dk b^{ll} kuh Qjc vPNk g^A vius [k^l v^{nk}t e^s c/ku ; s dgkfu; k^w vius i^uu ds dkj.k budh vkc v^{ly} ped vyx >ydrh g^s A vfr; k^wku dh dgkuh ^fHk[kkfju* e^s , d , d h ukjh ds l^{pk}"k^z dks fn[kk; k g^s A ftl s ml ds vkneth us ekjiH dj ?kj l s fudky fn; k v^{ly} nl^{jh} v^{ly}r j[k y^h g^s A ml ds l kfk ml dh M^h+ o"k^z dh cPph Hkh g^s ftl s y^{ld}j og nj&nj HkVdrh g^s v^{ly} i^v ikyus ds fy, fHk[kkfju dh rjg gkFk Qsykdj Hkh[k ekxuh 'k^q dj nrh g^s A db^z fnu^s rd [kuk u feyus ds dkj.k ml dh n'kk cM^h uktid cuh g^{ly} g^s A HkVdr&HkVdr^s og l jdkjh MkDVjuh ds njokts ij i g^{ly}prh g^s v^{ly} njoktk [kVdkrh g^s A njoktk [k^yrs gh ml us gkFk Qsykdj Hkh[k ekxuh 'k^q dh A MkDVjuh dh c/vh ujfxl us tks n^hkk fHk[kkfju toku v^{ly} gkFk i^{lo} l s njLr g^s rks ftl rjg ge^skk og i^skoj toku r^{ng} Lr fHk[kkfju l s dgrh Fkh ^t^{kv}ls u^{ld}j h d^q Hkh[k D; k^a ekxrh g^{ly}* ml h rjg ml v^{ly}r l s dgk A Brks fQj u^{ld}j h ns nhft, A^b¹ og >V l s ckyh A exj bl tokc dh v^lkk ujfxl dks ugha Fkh A ml dk [; ky Fkk fd u^{ld}j h dk uke l^udj vke i^skoj fHk[kkfju dh rjg og Hkh v^lks c<+ tk; xh A exj ; g fHk[kkfju ftl rjg u^{ld}j h ds fy, j^tkeU^s g^s x^z Fkh] bl dk tokc ujfxl ds i^ll ugh Fkk A og viuh vEeh dks crkrh g^s fd vEeh ckgj , d fHk[kkfju c/vh g^s og u^{ld}j h d^{ju}s dks r^g kj g^s vki u^{ld}j j[k^okh\ ml dh vEek dk ogh tokc tks l kekl; v^{ly}r dk gkrik g^s A Bujfxl n^ggkjk fne^s [k^lkc g^s bl rjg fHk[kkfju dks tkus i gokus cx^g u^{ld}j j[k^l tkrik g^s; g dgrs g^l og ckgj v^lkdj n^gkrh g^s fd , d Hkh v^{ly}r viuh Hkh cPph xkn e^s fy, cBh Fkh A ml us i^Nk^l ^dgk^l l s v^lkb^z g^s rks tokc Fkh] ^db^z fnu^s l s d^lN ugha [kk; k g^s [kuk f[kyk nhft, l kgc] i^q; g^{ly}kk A^{2*} ml dh cPph Hkh l h fcYkfcy^l jgh Fkh A T; k^g MkDVjuh us d^lN cpk [kuk i^lkuh Fkkyh e^s ykdj fn; k rks og Fkkyh ij >i^lus yxh A cPph j^Wh ds cM^h&2 V^WM^h nkrks l s dkVdj fuxyus yxh A ml dh v^lka ckgj fudyh vk jgh Fkh A j^Wh ds cM^h&2 V^WM^h ml dh vdM^h g^{ly} l^lkh xn^l e^s gyd l s mrjrs utj vk jgs Fks A ml dh n'kk n^hkdj MkDVjuh dks ml ij rj^l vk jgk Fkk A n^hjs ml s , d u^{ld}j dh ryk'k Hkh Fkh] ml s v^{ly}r gh pkfg, Fkh D; k^ldk nkru yMfd; k^a dks vDl j ?kj ij vdys jguk i M^hrk Fkk A ; g v^{ly}r [k^l&c&[k^l u^{ld}j h ds fy, r^g kj g^s x^z Fkh A og 'kjhQ ekyie gkrik Fkh] exj e^{ps} /k^lkh Hkh rks g^s l drk g^s A , d rjQ /k^lks dk [k^lQ] n^hjh rjQ ml s gennh^l ml us enn ds fy, ejh rjQ gkFk Qsyk; k Fkk A e^s bl s d^ls NkM^h n^h A vxj e^u bl s l gkjk u fn; k rks og [k^lpk tkus fdu y^lks ds gkFk yx tk; s A , d xjhc c^l gkjk e^l crt^l toku v^{ly}r ds fy, gekjs l ekt e^s ckbTtr ftU^h x^ltkjus ds fy, fdrus jkLrs [k^lys g^A bl h d'ked'k e^s ml s u^{ld}j h ij j[k y^h g^s A fHk[kkfju ml s fo'okl fnykrh g^s fd og plj&cnek'k ugha g^s egur djds viuk v^{ly} cPph dk i^v ikyuk

¹ i^{okl} e^s i^{gyh} dgkuh] i⁻ 17

² i^{okl} e^s i^{gyh} dgkuh] i⁻ 17

pkgrh ḡ A exj MkDVjuh d̄s i fr bjQku ,d vtuch v̄k̄r d̄ks t̄ks f̄hk[kkfju dh ḡf̄l ; r l̄ s v̄kb̄ Fkh uk̄dj j[kuk [krjukd l̄e>rs ḡ A ^r̄gs D; k i rk bl dk r̄kYȳp pl̄ks d̄s fxjkg l̄s ḡks v̄k̄ og ?kj dk H̄kn ekȳe djus v̄kb̄ ḡs A^{3*} exj bjQku d̄s l̄ung djus i j ml dh c̄vh ujfxl c̄kȳh] ^tc d̄kb̄ H̄kh[k ek̄xrk ḡs r̄ks ge d̄grs ḡs H̄kh[k D; k ek̄xrk ḡk̄ dke D; k̄ ugh d̄jr̄l v̄k̄ tc og dke djuk pkgrk ḡs r̄ks ge ml i j 'kd djrs ḡ A tc dke ugh feyxk r̄ks cpkj̄h H̄kh[k ek̄xus d̄s vykok D; k d̄jxh A^{4*}

ujfxl dh ckr dk l̄efk̄l̄ d̄jrs ḡ MKDVjuh us d̄gk̄] ^H̄kh[k ek̄xdj og i l̄ iky r̄ks yxh exj jgus dk bl s dgk̄ fBdkuk feyxk̄] u tkus fdu cnekk̄ ds ḡfk̄ yx tk,] og ftu H̄kM̄t k̄ l̄s c̄pus ds fy, ; ḡk̄ i ukg ek̄x jgh ḡ es ml s /kdydj ml̄gh̄ ds l̄keus ugh̄ Mky l̄drh A^{5*} bl i d̄k̄j tc ml s ?kj jgrs dbz fnu chr x; s /kjh&/khjs i f̄okj d̄ks ml i j fo'okl ḡks yxk̄a ml ds ckrphr ds rjhds ds v̄nkt] dke d̄s l̄ yhd̄ v̄k̄ l̄ Qkb̄ i l̄ Unh l̄s v̄nktk ḡrk Fkh fd bl dh i jofj'k 'kjhQ ?kjku es ḡb̄ ḡ A es ḡ ml ds ek̄xki v̄k̄ 'k̄gj d̄s ckjs es cḡr d̄N ekȳe djuk pkgrk exj d̄H̄kh dke; kc ugh̄ ḡb̄ A tc H̄kh bl ds ḡkykr ekȳe djus dh d̄k̄f̄'k̄ d̄jr̄h og pi ḡks tkrh A v̄k̄[k̄ n̄f̄[k̄ l̄s H̄kj tkrh v̄k̄ vxj es tkj nrh r̄ks bl dh v̄k̄[k̄ l̄s v̄k̄[k̄ c̄gs yxrs A v̄kf[k̄ d̄k̄j es i l̄Nuk c̄lh dj fn; k A t̄ks t[e og n̄f̄; k̄ l̄s N̄juk pkgrh ḡs ml̄gh̄ d̄jns d̄k̄ ēps D; k gd ḡs ml es ,d ckr es ; g n̄f̄k̄ fd ckgj tkus l̄s og cḡr ?kjkrh Fkh A d̄H̄kh cktkj l̄s d̄kb̄ pht [kjhnus ds fy, es H̄kstrh r̄ks ml dh v̄k̄[k̄ es ogh̄ [k̄Q v̄k̄ tkrh t̄s ,d fgj.kh f'kd kfj; k̄ l̄s c̄pus ds fy, i ukg pkgrh ḡs A exj etcju ml s f'kd kfj; k̄ dk l̄keuk djuk i M+ jgk ḡs A ckgj tkrs oDr ges kk cPph d̄ks ējs i k̄l̄ cBk tkrh A ?kj es d̄kb̄ ejn v̄krk r̄ks ges kk ckojph[kku es tk cBrh A /k̄ch v̄k̄ nrk okys rd d̄s l̄keus tkus l̄s ?kjkrh Fkh A

tc ml s gekjs ?kj es jgrs ḡ n̄ks eghus x̄tj p̄pds Fks r̄ks es ḡ ml s i l̄Nk̄] ^geus r̄egkj̄h ru[okg ugh̄ epij] dh ḡ n̄p crkvls D; k yl̄kh* ^v̄ki ylk̄ brus egjcku ḡ A ejh v̄k̄ ejh cPph dh l̄kj̄ t: jrs i jh ḡks tkrh ḡ A es ru[okg yd̄j D; k d: x̄h̄ ēps d̄N [kjhnus dh t: jr ugh̄ ḡrk̄ v̄ki ylk̄ l̄cdN ns nr̄s ḡ A^{6*} bl i j geus ml s dgk̄ vxj n̄p gekjs ?kj uk̄dj̄h d̄jk̄xh r̄ks ru[okg n̄f̄ḡ t: j nh tk; x̄h A ge t̄ks eukfl c l̄e>rs n̄rs v̄k̄ tc MkDVjuh ml ds ḡfk̄ es d̄N #i; s j[kus yxh r̄ks c̄kȳh] ^es ; g dgk̄ j[k̄h] v̄ki gh vius i k̄l̄ tek djys tc ejh c̄lh NEeks cM̄h ḡs tk; x̄h r̄ks bl ds dke v̄k̄ x̄s A bl i d̄k̄j og MkDVjuh d̄ks ; dhu fnyk jgh Fkh fd ml dk bl ?kj l̄s tkus dk d̄kb̄ bjk̄n ugh̄ ḡ A ml ds fetkt d̄ks ?kj l̄s ckgj fudkyrs ḡ ?kjuk v̄k̄ v̄tuFc; k̄ l̄s Mjuk n̄f̄k̄d̄j MkDVjuh l̄k̄prh Fkh u tkus ml i j ckgj dh n̄f̄; k̄ es D; k chrh ḡ A u tkus ml us n̄f̄; k̄ dk d̄k̄&l̄k̄ [k̄Qukd̄ : i n̄f̄k̄ ḡs fd og bl ?kj dh egQrt ftUnxh l̄s ckgj dne j[krs ḡ Mjrh ḡs v̄k̄ bl ?kj dh pkjnhokj̄h ds v̄Unj vi uh ftUnxh cl j dj n̄s dh [okfḡken ḡ A

nl̄jh dgkuh m"kk oek̄ }kj̄ jfp̄ ^I yek* ḡ A t̄ks ,d ,s h v̄k̄r dh dgkuh ḡ A ftl us fon̄k ds fdL̄s l̄udj viuh v̄k̄[k̄ es ,d l̄iuk i kyk Fkh fd og cM̄s v̄kjke l̄s jgxh v̄k̄ vius ek̄xki dh xjhch H̄kh nj djxh A v̄Eeh v̄k̄ v̄Cck us H̄kh dkQh >>V̄k̄ ds ckn ḡk̄ dg nh Fkh A l̄yek dh [kkyk ml s fgUhl̄rku l̄s ynu ykb̄ Fkh rc cM̄h cgu l̄s dgk̄ Fkh] ^^ckth] bl s ējs ?kj H̄kst nk̄ es bl dh 'khnh djk̄ nk̄h] ; g cM̄s v̄kjke l̄s jgxh** A l̄yek dh v̄Eeh d̄ks H̄kh cgu ij ijk H̄kj k̄ Fkh A t̄ks d̄jxh Bhd gh d̄jxh A fdL̄s ekȳe Fkh fd fdLer [ky [ky jgh ḡ A ml dh v̄k̄[k̄ es l̄gyh dk yMdk cl x; k Fkh v̄H̄kh bl h l̄ky ml us MkDVjuh i k̄l̄ dh ḡ A n̄f̄kus es l̄thyk toku] mez oxjg H̄kh l̄yek ds fy, fcYd̄y Bhd ḡ A pk̄&i k̄p̄ l̄ky dk v̄Urj T; knk ugh̄ ḡ A gj r̄jg l̄s l̄yek vuoj ds yk; d ḡ A fQj i k̄l̄ i k̄v̄l̄ cuokr̄} l̄keu ykr̄ l̄gyf̄; k̄ l̄s feyr̄ eghus H̄kj dk l̄e; dij dh r̄jg mM+ x; k A pyrs l̄e; l̄yek l̄c l̄s fyi Vd̄j cgr̄ jkb̄ A N̄k̄s H̄kb̄&cgu d̄ks fdruk l; kj fd; kA eu es cgr̄ d̄N l̄kp̄dj vius d̄ks ,d v̄tles l̄c k̄ es cg tkus d̄ks N̄k̄m fn; k A Vd̄l̄ h ckgj v̄k xbl Fkh [kkyk ds l̄Fk̄ og H̄kh v̄kdj cB xbl v̄k̄ fQj ci jokg : ykb̄ dk l̄ykh A l̄yek d̄ks yxk̄ fd d̄N cgr̄ t: jh] d̄N cgr̄ viuk̄ ; gh N̄w k̄ tk jgk ḡ A ?kj dh rjQ l̄s ēt̄ ek̄Mdk̄ og nl̄jh rjQ n̄f̄kus yxh yfdu bl rjg eu d̄ks euk yuk v̄k̄ ku ugh̄ ḡrk̄ A brus es [kkyk c̄kȳh] l̄yek viuk l̄keu n̄f̄k ylk A l̄keu l̄kj̄ fMDdh es j[kk tk p̄pdk Fkh

³ i d̄kl̄ es i gyh dgkuh] i- 21⁴ i d̄kl̄ es i gyh dgkuh] i- 22⁵ i d̄kl̄ es i gyh dgkuh] i- 22⁶ i d̄kl̄ es i gyh dgkuh] i- 23

A VDI h Hkkx jgh Fkh vlg I yek dk eu vthc ls m/kM⁺ es i M⁺ Fkk A D; k gks jgk g⁸ I c\ D; k ml dk I iuk I p gkxk⁷

VDI h ls mrjdj I yek [kkyk ds I kfk tgkt es cB xbz A 'kq es rks ml s cM⁺ ?kcjkgV g⁸ yfdु FkkM⁺ nj es I c 0; ofLFkr gks x; k A I yek I h ij fu⁸ky I h cB xbz vlg fQj , d&, d dj ds reke rLohjs f[kl du⁸ yxh] NkM⁺ Hkkb⁸ jkst vkdj dgrk ckth ejis fy, , d fctyh dh xkM⁺ Hkstuk] dHkh dgrk ejis fy, , d vPNh I h ekv⁸j Hkstuk] cgr ls f[ky⁸], yce] LohV fdruh [okfg'ks yfdु tkus okyh jkr og vkdj fyiV x; k] ^ckth e⁸s dN ugha pkfg, ne dgh er tkvls A^{7**} bl i⁸dkj og ?kj dh ; knk es [kkb⁸ g⁸ g⁸ A dHkh vi uh I gfy; k⁸ dh vkokta ml s pgy djrh A I yek nr rks tk jgh g⁸ A e⁸s Hkh c⁸yk y⁸k A og gMcM⁺ d⁸dj mBrh g⁸ vlg eyrs g⁸ ns[kk A [kkyk c⁸yh] py⁸ n⁸gkjh uhn [ky xbz vPNk g⁸vc ge ynu ig⁸bus okys g⁸ A⁸ [kkyk ds ?kj mrj dj ml s yxk ; g rks , d ubz nfu; k⁸ g⁸ A u dgh cgrs uky⁸ u xnk ikuh I c&dN pedrk g⁸yk I kQ&fjk⁸ I c&dN brus djhus ls Fkk fd ml s Mj yxrk dgh dN [kjc u gks tk;s A

/kj&/khjs ml ds fy, I c I kekU; I k gkus yxk Fkk A ,d fnu 'kke dks ?k⁸h ctrh g⁸ A [kkyk fdI h ls Qku ij ckr dj jgh Fkh A tkus D; k⁸ ml s yxk dgh dN xMcM⁺ g⁸ A [kkyk dN Äpk&2 c⁸ys yxh A es rks n⁸gkjs dgus ls yMdh c⁸yk yh] vc ne D; k⁸ i hNs gV jgh gks ; g I ⁸pdj eu es ,d fQdj I h gks xbz A I uk Fkk [kkyk dh I gsyh dk yMdk g⁸ bl ls T; knk og dN ugha tkurh Fkh A [kkyk dh I gsyh dgrh g⁸ fd ml dk yMdk fcuk I kfk jgs 'knh ugha djxk] ne ejh etcjh Hkh rks I e>k A og I kfk jgus ds ckn gh r; djxk A [kkyk e⁸I s Hkh iNrh g⁸ es D; k tkurh g⁸; g⁸ ds jhfr&fjokt A ; g d⁸ k <x g⁸ nk&pkj fnu dh ijs kkuh ds ckn [kkyk us [k⁸ g⁸ dg fn; k fd og rks bl dh btktr ugha ns I drh A ckn es vxj vuoj us euk dj fn; k rks I yek dk D; k gkxk bl i⁸dkj [kkyk vuoj dh 'krz vLohdkj dj nrh g⁸ A I yek ds eu es ,d dI d I h mBrh g⁸ A 'kk; n og ns[kus es ; g⁸ dh yMfd; k⁸ dh rjg ugha gkxk A og tkdj 'kh'ks ds I keus [kM⁺ gks tkrh g⁸ A og I kpjh g⁸ fd I kfk jgus ij e⁸s ns[k g⁸ rks I drs g⁸ A ckfd rks es ftruk pkgi vi us dks fNi k I drh g⁸ A dks tkusxk bl & tks l; k⁸ djrs g⁸ os rks I kfk jgs ; k u jgs vi uh I kjh vknrs Hkh cny Mkyrs g⁸ A viuk I c dN ns ns dh relluk j [krs g⁸ A 'kk; n fon⁸k ds ykxk dks ; g vthc yxs yfdु gekjs ns[k es ge vlg vi uh 'kf[l; r cukrh dc g⁸ vuoj ,d I jdkjh MkDVj Fkk A I yek dks Hkh ; gh vPNk yxrk Fkk A ,d c⁸kh&c⁸kkb⁸ ru[okg gks rks vknrh vi us jgus dk ,d <x c⁸ c⁸ y⁸k g⁸ A exj fdler dks dN vlg gh e⁸ij Fkk A I yek dh 'knh gkth I kgc ds c⁸s tehj ls gks tkrh g⁸ A fgUn⁸trku Hkh [kcj dj nh xbz I h/k&l kns <x ls fudkg djkdj I yek I I jky v⁸k xbz A I yek chp&chp es [kkyk dks Qku djrh jgrh] es rks cgr [k⁸ g⁸ I c ejk [: ky j [krs g⁸ A e⁸s dk⁸ deh ugha g⁸ A y⁸du I yek dks yxrk g⁸ tehj vf/kdrj rks c⁸gj gh jgrk g⁸ A ij tc ?kj es jgrk g⁸ rc Hkh feyk⁸ nj] ttckrh r⁸ ij og geskk vyx&l k gks tkrh g⁸ A ftLe gh rks I c dN ugha gkxk A

I yek ds fnu vPNh rjg chr jgs Fks A ml dk eu gkxk fd dHkh og tehj ds I kfk ?k⁸us c⁸gj tk; y⁸du I kl dHkh ml s dg⁸a tkus dks ugha dgrh Fkh A bl i⁸dkj ?kj ds d⁸kedkt es og vi us dks yxk; s j [krh A ,d fnu ?kj es vf/kd eg⁸ku v⁸kus ds dkj.k n⁸k de i M⁺ x; k A og tc n⁸k y⁸us ds fy, tehj ds dk⁸ I s i⁸s y⁸us yxh rks tc ls ,d Qk⁸ls Hkh ml ds gkFk v⁸k xbz A Qk⁸ls n⁸kdj ml dh vkl⁸ks ds v⁸ks vlg ka Nk x; k A ml s yxk fd t⁸s thrs th ml s fdl h us cQ⁸ dh fl Yyh ij fyV⁸ fn; k A og D; k dj⁸ Qk⁸ls Fkh gh brus crpds <x ls dh dN Hkh I Qkb⁸ dh t: jr ugha Fkh A ,d ckj rks ml us [kkyk dks Qku djus dh I kpjh y⁸du fQj I kpjh ; g yMkb⁸ e⁸s v⁸ds g⁸ yMuh g⁸ A og ; g I kpjh fd 'kk; n I kl gh tehj dks I e>k; xh A Qk⁸ls I kl ds gkFk es j [k nrh g⁸ vlg Lo; a Åij t⁸dkj fcLrj ij fxj i M⁺ A I kjh etcjh cdI h gh ml ds fgLI s es i M⁺ Fkh A I yek dks yxk fd og gj rjQ ls gk⁸ xbz A ?kj N⁸lk ek⁸ckj] Hkkb&c⁸gj I cdk⁸ NkM⁺ d⁸j og ,d I iuk y⁸dj ; g⁸ vkb⁸ Fkh A rHkh I kl Åij vkdj c⁸yh] ^dk⁸ ej⁸hcr dh ckr rks ugha g⁸ ejn tkr rks jgrs gh bl rjg g⁸ A^{8**} I yek dks /kDdk yxk og I e> xbz fd ; g⁸ dk⁸ ml dh ckr I e>us okyk ugha g⁸ A vuoj dh 'krz ls rks futkr feyh A ij D; k og I gh ek; uk⁸ es vktkn g⁸ g⁸ i gkM⁺ ls fxjdj og uhs ygy⁸gku gkaj i M⁺ g⁸ I gkjk dks nsxk ml ds I kjs otin ij ,d I okfy; k fu' kku yxk g⁸ A I kl us ?k⁸p&fQjk⁸ ; g Hkh dg fn; k fd ?kj dh

⁷ i okl es i gyh dgkuk⁸ i- 42⁸ i okl es i gyh dgkuk⁸ i- 46

bTtr ?kj e¹ gh jguh pkfg, A eryc [kkyk ; k fdl h l s Hkh bl dk ftØ djuk x²kg gh g³kk A I yek ds fy, ?kVu c<rh gh tk jgh Fkh A u dkbz jk⁴kuh dk ,d drjk fn[krk] uk ,d k vU/kjk fd ml es M⁵cdj I cdN [kRe gks tk; s A I yek dks vkt ; g vgl kl g⁶vk fd dN n⁷[k ,d s Hkh g⁸rs g⁹ tks u ejus nrs g¹⁰ u thus A og fti xgjh [kzbz e¹¹ /k rh tk jgh Fkh ogka l s fudyuk d¹²s g¹³kk\ ml dk fl j nnz l s QV¹⁴ tk jgk Fkk A ml us fgEer djds tehj l s f'dkk; r dh yfdu og ml ds n¹⁵j n¹⁶kj n¹⁷ jg xbz A tehj c¹⁸yk] ^^e¹⁹ ml s ?kj e²⁰ ykdj ugh j [krk ; gh D; k de g²¹ A [kcjnjk! vkt ds ckn dN dgk A n²²g²³ [kkuk] di M²⁴ pkfg, v²⁵ D; k²⁶ e²⁷ t²⁸ s Hkh pkgs jg²⁹ n³⁰gs dN Hkh c³¹ys dk gd ugh A³²* l³³rs gh I yek ds l kjs 'kjhj e³⁴ vkkx Q³⁵ xbz A ml us d³⁶rs g³⁷ i³⁸Nk] D; k gkth I kgc als l keus Hkh n³⁹, d h ckr dg l drs g⁴⁰ tehj us g⁴¹dj dgk] ^^n⁴² fdl ?ke.M+ e⁴³ gks m⁴⁴g⁴⁵ I cdN ekye g⁴⁶ A⁴⁷**

n⁴⁸[k v⁴⁹ Økv⁵⁰ l s d⁵¹rh I yek ogh cBdj fl l dus yxhA tehj i⁵² i Vdrk g⁵³vk c⁵⁴yk] e⁵⁵ ml s dyek i<kdj n⁵⁶jk fudkg djks y⁵⁷ A r⁵⁸gkjh Hkybz bl h e⁵⁹ g⁶⁰ fd n⁶¹ pi jgks v⁶² fp[krk fpykrk ?kj l s ckgj pyk x; k A FkkMh nj ckn Qku dh ?k⁶³h cth] I yek us cMh fgEer djds Qku mBk; k] m/kj [kkyk dh vkokt vkbz I yek us [kkyk l s cMh v⁶⁴ktw dh] ^[kkyk e⁶⁵s ys pyks ojuk e⁶⁶ ej tk⁶⁷kh A⁶⁸** l yek dks yxk fd bl ?kj ds njokts cln g⁶⁹ og bl ?kj dh nhokjks dks dHkh Hkh y⁷⁰kk ugh i k; xh A ; s njokts dHkh ugha [k⁷¹ys] u jk⁷²kuh dk dkbz d.k ml ds fgLl s e⁷³ v⁷⁴; xk A I yek l kprh g⁷⁵ 'kk; n [knd⁷⁶kh gh ml s N⁷⁷dkjk fnyk l drh g⁷⁸ A fQj l kprh g⁷⁹ D; k og vdsyh jg i k; xh] ugh A og x⁸⁰xu dh 'kh' kh dh rjQ gkFk c<krh g⁸¹ exj fQj : d tkrh g⁸² A fQj vkbz ml l s Hkh Hk; kud gknls dh jkr A ifyl tehj dks M⁸³ j [kus ds t⁸⁴ e⁸⁵ i dM⁸⁶ej ys tkrh g⁸⁷ A

, d fnu fti nokbz l s og Mj xbz Fkh ml dh rjQ , d i Dds bjks ds l kFk gkFk c<krh g⁸⁸ v⁸⁹ , d ikuh ds fxykl ds l kFk l kjh nok , d gh ckj e⁹⁰ [k yrh g⁹¹ v⁹² dN nj ckn , d rjQ y⁹³d tkrh g⁹⁴ A n⁹⁵js fnu tc I yek dks g⁹⁶k vkrk g⁹⁷rks ml us vius dks vLi rky e⁹⁸ i k; k A

bl i⁹⁹dkj ; s dgkfu; k¹⁰⁰ L=h pruk v¹⁰¹ ukjh vf/kdkjka l s t¹⁰²Mh gks ds l kFk gh /ke¹⁰³ dk vkradoknh : [k] i fjokj dk fo?kVu] ukjh LokrU=; dh yyd] eu dk V¹⁰⁴ki u] l H; v¹⁰⁵ vI H; I ekt dk Li "V pgjk gekjs l keus j [krh g¹⁰⁶ rFkk bue¹⁰⁷ Hkkxk g¹⁰⁸vk ; FkkFk viuh ijh f'knqr ds l kFk c¹⁰⁹ky jgk g¹¹⁰ A

⁹ i okl e¹¹¹ i gyh dgkuh] i- 46

¹⁰ i okl e¹¹² i gyh dgkuh] i- 47

¹¹ i okl e¹¹³ i gyh dgkuh] i- 47